

אחרונה עשתה עיריית תל-אביב צעד מרשים לקידום אמנויות הבימה בישראל. המשכן החדש לאמנויות הבימה עתיד להפוך את העיר למרכז תרבותי מפואר. גדולו והדרו הרב אופייניים לטובים שבהיכלות התרבות האירופיים ואלה הקיימים בארה"ב, אולם האם לא תיאלץ ההנהלה האמנותית של בית האמנויות להעדיף אמנות פופולרית ובידור קל על פני אמנות עכשווית בשל גובה הוצאות הבית הקבועות?

חיזוק להשערה נמצא בניסיונם של בתי תרבות עתירי שנים. הדוגמה שתנתח להלן תדגים את גורל אמנויות הבימה, ובהן גם אמנות המחול, במרכז ע"ש קנדי, בית האמנויות המפואר בווינגטון, בירת ארצות הברית.

בית האמנויות הזה הוקם מכספי משפחת קנדי בשנת 1971, במטרה להעשיר את חיי התרבות של העיר. זהו מבנה המשכן המישה אולמות מרשימים בממדיהם ובייפיים - בית אופרה (2318 מושבים), אולם קונצרטים (2759 מושבים), אולם תיאטרון ע"ש איזנהאור (1142 מקומות), תיאטרון המרפסת (513 מקומות) ואולם תיאטרון ניסיוני (384 מושבים). אולמות הבית יועדו לשרת, לקדם ולבסס את אמנויות הבימה בבירה האמריקאית, על ידי אירוח מגוון מופעי מוסיקה, אופרה, מחול ותיאטרון. כדי לאפשר את הקמתן של סדרות אופרה ומוסיקה קבועות, נוסף על סדרות התיאטרון והמחול שהושתתו על מופעי חוץ, נוסדו תזמורת סימפונית ואופרת-בית.

ארבע סדרות אמנות מוצעות בבית האמנויות לקהל הווינגטוני: סדרת תיאטרון, מוסיקה, מחול ואופרה. במסגרתן מועלים כארבעים מופעים בשנה, ואליהם מיתוספות הופעות פתוחות לקהל, מקטגוריית האמנות הבינתחומית, המשלבות את אמנות המחול עם אמנויות בימה אחרות ועם אמנות פלסטית.

מנתונים אלה ניתן לטעות ולחשוב כי אמנים ואמנות מקומית נהנים מגושפנקא של ההנהלה האמנותית, שהרי ניתן להם להופיע בבית האמנויות, אולם למרבה הצער אין הדבר כך. ניתוח מעמיק של הקו האמנותי מצביע על קיומן של שתי בעיות, תקציבית ופוליטית, שכל אחת בדרכה מנוטת ומשפיעה השפעה מכרעת על הקו האמנותי של ההנהלה האמנותית של בית האמנויות. מקור הבעיה התקציבית נעוץ בהגדרת מטרותיו של המוסד.

את השגת המטרה - "להיות מרכז לאומי של כל אמנויות הבימה", תרגמו מתכנני הפרויקט להקמה של בניין עצום ממדים, שבשלושה מתוך חמשת אולמותיו יותר מאלף מקומות ישיבה, מספר שבדיעבד נמצא גדול בהרבה ממה שאפילו האמנות הפופולרית ביותר יכולה לממן לאורך זמן. התוצאה הישירה מנתון זה היתה השתתתן של סדרות התיאטרון והמוסיקה על שתי קטגוריות של מופעים: בידור פופולרי ואמנות מסורתית קלאסית. כל אחת מהשתיים מבטיחה קהל

צרכנים גדול מראש, שכן רבים צורכים אמנות לשם שעשוע ובידור קל ורבים הם צרכני האמנות הקלאסית המסורתית, המוכרת מראש.

נדמה אולי שלהנחה זו אין בסיס אבל נתונים שסופקו ע"י משרד הפרסום של בית האמנויות מאשרים ומחזקים אותה, ולהלן ניתוח הדברים. סדרת המחול בנויה על השכרת "תיאטרון האכסדרה" (513 כיסאות) לסוכנות האמנות WASHINGTON PERFORMING ARTS SOCIETY (WPAS). WPAS נוסדה בשנת 1965, כגוף עצמאי,

היכלות פאר

מאת גלית בן-ציון

שמטרתו לעודד את אמנויות הבימה המתפתחות בווינגטון ולהעשיר את חיי התרבות של העיר ע"י הבאת מופעים, להקות ואמנים השייכים לדור החדש של יוצרים מכל תחומי אמנות הבימה.

סוכנות זו מכירה בחשיבות העצומה שבתמיכה מפורשת באמנות עכשווית כבסיס ליצירה עתידית, והיא אחראית להבאת אמנות מחול חדשנית לבירת ארה"ב. בשנת 1995, למשל, העלתה להקת KODO מופע מרתק של תיפוף יפני ולהקת DANCE GHETTORIGINAL PRODUCTIONS להקהל הווינגטוני איך משתמשים בסגנון היפ הופ כבסיס לפיתוח סגנונם האישי של חברי להקה. קבוצת CHEN & DANCERS הדגימה שימוש בחומרים תנועתיים ממזרח אסיה

המשכן החדש לאמנויות הבימה עתיד להפוך את העיר למרכז תרבותי מפואר. אולם האם לא תיאלץ ההנהלה האמנותית של בית האמנויות להעדיף אמנות פופולרית ובידור קל על פני אמנות עכשווית בשל גובה הוצאות הבית הקבועות?

כבסיס לשפה תנועתית, שדרכה מתמודדים חברי הלהקה עם שאלות זהות בחברה האמריקאית. בין השנים 1992-1994 הגיעו לווינגטון דרך WPAS הלהקות הבאות: THE PAUL TAYLOR DANCE COMPANY, DAYTON CONTEMPORARY DANCE COMPANY, BELLA LEWITZKY DANCE COMPANY, MARK MORRIS DANCE GROUP, BILL T. JONES/ARNIE ZANE & COMPANY, RALPH LEMON COMPANY AND HUBBARD STREET DANCE COMPANY. וחלקן סיפקו לבירה תוכניות מחול שנה אחר שנה.

כל הלהקות הללו שייכות לקטגוריה של הלהקות הפעילות בתחום המחול המודרני המתפתח, זה שעדיין מחפש כיוון והגדרה, וכולן, ללא יוצא מן הכלל, מציעות לקהל אמנות שונה, מקורית ולא קונבנציונלית, תוך שימוש מכוון במקורות אתניים וראייה ופרשנות חדשנית שלהם.

לעומת זאת, בשלוש השנים האחרונות הביאה ההנהלה האמנותית של בית האמנויות רק שש תוכניות מחול. באוקטובר 1994 הוזמן ה-AMERICAN BALLET THEATRE עם הכוריאוגרפית טווילה תארפ להעלות תוכנית משותפת, שכללה את היצירות "מנון" ו"הנעליים האדומות". ב-1992-1993 הוזמנו להקתו של פול טיילור והבאלט הלאומי של קנדה להעלות את מיטב הרפרטואר שלהן. שתי הלהקות רוקדות בסגנון ניאו-קלאסי, המתמקד ביצירת יופי ואשליה חזותית תוך שימוש כמעט רק בטכניקה הקלאסית.

בתחום המחול המודרני הוזמנה בשנת 1993 רק הכוריאוגרפית הידועה טווילה תארפ, להמשיך ולבחון את משמעות מושגי המרחב, הגובה, המהירות והאנרגיה במחול המודרני. בשנת 1992 העלתה פרל פרימוס, שנפטרה בינתיים (אנתרופולוגית, היסטוריונית, ורקדנית כושית), ערב עבודות כוריאוגרפיות בהשפעת המסורת האפריקנית.

בשנה זו נערך ניסיון ראשון להזמין את הכוריאוגרף הסנסציוני מרק מוריס ליצור כוריאוגרפיה לאופרה DIDO AND EANEAS למוסיקה של הנרי פרסל. התכנון היה שמוריס יעבוד על הכוריאוגרפיה בניו-יורק, ואת המוסיקה והאופרה יפיקו התזמורת והאופרה של בית האמנויות בווינגטון.

להפקה זו הוקצה תיאטרון איזנהאור, המכיל 1142 מושבים, בהנחה כי שילוב המוסיקה, המחול והאופרה ימשוך את רוב מנויי שלוש הסדרות לרכוש כרטיסים. ואמנם, כשמונים אחוז מהכרטיסים נמכרו לשלושת הערבים שבהם הועלתה ההפקה. אולם מאז לא הוזמן אף כוריאוגרף "סנסציוני" אחר להעלות עבודה כדוגמת זו בבית האמנויות. הסיבה לכך נעוצה באופן שבו בחר מוריס לתרגם את סיפור אהבתה של מלכת קרטגו, דידו, לאנאס הרומי, שבגד בה, ואת חרפת מותה. כוריאוגרפיה זו היתה מחול מהפכני, שהציג את הגברים כלהוטי אהבת בשרים וכנשוכי שררה. החרیגה הבוטה של האמן משימוש

קונבנציונלי בשפת התנועה (הוא הכניס תנועות אגן רחבות והרבה להשתמש במפרקי האמה וכפות הידיים בתנועות עולות ויורדות), הביא לגוויעתו של הרצון הטוב של הנהלת בית האמנויות כלפיו.

לאור הנתונים האלה ניתן לסכם ולומר, כי הנהלת בית האמנויות איננה רואה לנכון ליזום ולהעלות הפקות מחול, אלא אם מדובר באמן או להקה בעלי שם בינלאומי, המעלים מחול קונבנציונלי, מסורתי, ברור ומוכר, שלא מעורר התנגדות.

מי הם האמנים שתפישתם האמנותית אין מקום בבית האמנויות? אלה הם יוצרי מחול בני הדור השני למורי הדרך טווילה תארפ, פול טיילור וטרישה בראון, בוגרי בית הספר בנינגטון כמו לריסה גריסלו ולזי לרמן, וממשיכי דרכם כדאג וארון, מרגרט גינקינס, וילי נינגיה, דאג אלקינס, רנדי וורשאו ואחרים, אמנים שכבר רכשו להם שם בקהילת המחול בווישינגטון ובאמריקה כולה בזכות צורת העבודה החדשנית שפיתחו. נקודת המוצא שלהם לעתים קרובות מופשטת, והיא מובילה להתעמקות ממשית במושגי החלל, כוח הכבידה ובהבטי הזמן. התוצאה המתקבלת היא מחול שמבטא התעמקות בשאלות זהות קהילתית ולאומית.

היכן מועלים מופעים אלה בבירה האמריקאית? סוכנות WPAS שוכרת תיאטראות קטנים, של מאתיים עד ארבע

המרכז לאמנויות הבימה ע"ש ג'ון פ. קנדי
בוואשינגטון

THE JOHN F. KENNEDY CENTER FOR THE PERFORMING ARTS
WASHINGTON

ניתן לסכם ולומר, כי הנהלת בית האמנויות איננה רואה לנכון ליזום ולהעלות הפקות מחול, אלא אם מדובר באמן או להקה בעלי שם בינלאומי, המעלים מחול קונבנציונלי, מסורתי, ברור ומוכר, שלא מעורר התנגדות

מאות מושבים, המצוידים בכל הדרוש להעלאת מופע מחול. התאורה, המסכים, חדרי ההלבשה, הקלעים והמושבים הנוחים מאפשרים לקהל צרכנים בגילאי עשרים עד חמישים לצרוך אמנות מחול עכשווית.

אם כל המופעים החדשניים אינם מועלים בין כתליו כיצד, בכל זאת, רכש בית האמנויות את שמו המכובד? לרשות ההנהלה האמנותית שלוש דרכים להשגת מטרה זו. הדרך האחת היא אכלוס אולמות הבית באמנות פופולרית נצרכת, הדרך השנייה היא תמיכה מתמדת בתזמורת הסמפונית ובאופרת-הבית, שמשפקות תוכניות קלאסיקה, והדרך השלישית היא עידוד עריכת חוזים עם סוכנויות חוץ, שמתפקדות כמפיקות של אירועים מיוחדים בבית האמנויות.

קיימת דרך נוספת שלא הוזכרה עדיין, והיא התוכנית לחינוך. במסגרתה מוזמנים אמנים מקומיים ואורחים לערוך סדנאות בהשתתפות נוער, ובסופן מועלות שתי הופעות. בשנת 1994 נערכה סדנה כזו בהנחיית דיינה טי סון בורגיס, כוריאוגרפית

ווישינגטונית ממוצא אסייני שרצתה לחקור את המורשת ואת שאלת הזהות של בני הדור השני למהגרים מאסיה. בחינות הכניסה הוגבלו רק לנוער ממוצא זה. בקיץ 1995 התקיימה סדנת מחול קלאסי בהנחיית רקדנית ה-NEW YORK CITY BALLET סוזן פארל. בחינות הכניסה התקיימו בכל רחבי ארצות הברית. סדנה זו יועדה לנוער שוחר אמנות, המסוגל להפיק רפרטואר קלאסי ברמה מקצועית תוך זמן קצר.

בשל היותן מיועדות לקהל צרכנים צר של אוהדי אמנות המחול, שלרוב כבר מנוי למופעים, מחטיאות תוכניות ההעשרה לנוער (שנסדו כדי לעניין את הציבור הרחב באמנות המחול) שוב את המטרה.

כדי לבסס את הטענה המקורית, כי קיומם של בנייני פאר מאלץ את ההנהלה האמנותית לבחור קו אמנותי מסוים, שיבטיח קודם כל את כיסוי הוצאות הבניין, וכדי להדגים שהבעיה קיימת לא רק בסדרת המחול, להלן פרטים נוספים על הקו האמנותי המנחה את סדרות התיאטרון והמוסיקה. סדרת התיאטרון נותנת עדיפות עליונה למופעי ברודוויי, למחזות מוסיקליים ולסאטירה והומור דוגמת "THE WHO'S TOMMY", "FLYIN WEST", "CRAZY FOR YOU", "HOW TO SUCCEED IN BUSINESS WITHOUT REALLY TRYING" נתנה גם למחזה את פרסי הפוליצר והטוני ולכן הוא אטרקטיבי במיוחד.

הפקות אלה מבטיחות תפוסה מלאה לארבעים ערבים בשנה, שבהם ישלם קהל צופים נלהב מחירים הנעים בין ארבעים לשמונים דולר לכרטיס בודד. דרך אגב, לזכותה של ההנהלה האמנותית ייאמר, כי היא לא החמיצה את ההזדמנות לארח את

התיאטרון השקספירי הבריטי עם ההפקה האיכותית שלו ל"חלום ליל קיץ", הפקה שהועלתה באולם בית האופרה במשך שלושה ערבים בשנת 1994, ונמכרה במחיר של שמונים עד מאה ועשרים דולר למקום טוב בשורות הקדמיות.

מדוע חשוב כל כך לתת אפשרות ביטוי לאמנות המחול הניסיונית? משום שתולדות אמנות המחול בכלל, ובמאה ה-20 בפרט, רצופה דוגמאות של יוצרים אשר בזמנם היו מהפכנים בתפיסתם או בגישתם לאמנות המחול. אמנים אלה החלו את דרכם בצנעה אולם במבט לאחור הם היו מובילי הדרך בהתפתחות האידאית והפילוסופית של אמנות המחול.

הקו האמנותי של ההנהלה האמנותית של המרכז ע"ש קנדי אינו שגוי לחלוטין, שכן קיים גורם נוסף המשפיע על קבלת החלטות אמנותיות - השיקול הפוליטי. בית האמנויות ממומן משני מקורות, כספי עירייה ותרומות. העירייה אינה מעוניינת לעודד אמנות סנסציונית שתבקר את הממסד וגם התורמים, יחידים או קבוצות, לא מעוניינים להיות מזוהים עם מוסד המעודד קו אמנותי קיצוני. התרומות ניתנות או מאהבה לאמנויות הבימה או מתוך רצון להיות מזוהים עם מוסד שרכש לו מוניטין ושלכן הוא סמל למעמד חברתי גבוה. לאמנים

בית האמנויות ממומן משני מקורות, כספי עירייה ותרומות. העירייה אינה מעוניינת לעודד אמנות סנסציונית שתבקר את הממסד וגם התורמים, יחידים או קבוצות, לא מעוניינים להיות מזוהים עם מוסד המעודד קו אמנותי קיצוני

מקומיים ולכוריאוגרפים "חוקרי תנועה", שאינם עדיין בכותרות, ערך פעוט לבית האמנויות. סדר העדיפויות של המוסד מקדם בראש ובראשונה להקות יוקרתיות, בעלות שם והיסטוריה ארוכה, ובלא שום קשר לתוכן האמנותי המוצע, כל מי שאיננו בקטגוריה זו נשאר בחוץ.

בסיכומו של דבר, אסור לחטוא ולומר כי בית האמנויות ע"ש קנדי איננו מעשיר את הבירה בהפקות אמנות. להיפך, הוא בהחלט עושה מאמץ, במסגרת האפשרויות העומדות לרשותו, להביא לבירה את ההפקות הידועות מאלה המוצגות בכל רחבי היבשת. אולם ככל שהדבר נוגע ליעודו האמנותי של הבית, קרי,

הפיכתו למרכז כלל יבשתי לכל אמנויות הבימה, הרי שבמתכונתו הגרנדיוזית הנוכחית (תקרות בגובה חמישה עשר מטרים, קירות ורצפות שיש ואריחי זהב נוצץ) הוא איננו מסוגל לעודד באופן רציני את אמנות הזמן, האוונגרד.

כתומכת מושבעת של אמנויות הבימה, הייתי רוצה לקוות כי מניסיון בית האמנויות בווינגטון ילמדו גם בתל-אביב, המנהלים וגם קהל האוהדים. שכן קל להבריא יוצרים מישראל וקל לבכות לאחר שנים על שהם גדלים בחו"ל (סיפורו של איציק גלילי "מחול בישראל", מאי 1995). יש לקוות כי ימצא מי שיפעל להפוך את משכן אמנויות הבימה בתל-אביב לאבן שואבת ליוצרים בתחילת דרכם.

מבצע ישראל כרטיס

מנוי לשנה (4 חוברות)

ל- בישראל
רבעון לעינייני מחול

ב-25 ש"ח + 150 כוכבים

צלצל ואתה מנוי טל. 04-8344051